

CİLT 10. SAYI 12. ARALIK 1982

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüŒ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) ARALIK 1982

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman

Yazı İşleri Müdürü :

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özol

Adres : Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/1

Elmadağ - İstanbul

Telefon : 46 24 12

Görüş'teki yazılar, kaynak olarak, TÜSİAD -

GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kul-

lanılabılır.

Basıldığı Yer:

İLERİ MATBAACILIK

Tel. : 22 25 77 - 27 36 00

Bu Sayıda

- ABD PARA POLİTİKASINDA
SON GELİŞMELER VE DOLAR 4
- PETROL FİYATLARINDA KISA
VADEDE DÜŞME BEKLENİYOR 7
- BÜTÇE AÇIKLARININ SERMA-
YE BİRİKİMİNE ETKİSİ 12
- JAPONYA'NIN DENİZAŞIRI
YATIRIMLARI 16
- KALKINMADA ÖNCELİKLİ
İLERDEKİ KAMU YATIRIMLA-
RI 21
- JAPONYA'DA TROPİKAL MEY-
VE NASIL PAZARLANIR? 26
- PART-TİME İŞİN AVANTAJLA-
RI 29
- ALMANYA'DA ÇALIŞAN YA-
BANCİ İŞÇİLER 31

ABD Para Politikasında Son Gelişmeler ve Dolar

Dünya ekonomisinde halen durgunluğun hüküm sürdüğü bir ortamda, bazı önde gelen sanayileşmiş ülkeler yanında ABD'nin de 1979 Ekim'inden bu yana sürdürdüğü sıkı para politikasını belli oranda gevşetme eğilimine girmesi olumlu gelişme olarak kabul edilmektedir.

ABD'de son üç yıldır sürdürülen para politikası enflasyon hızını düşürmüştür ve enflasyon beklentilerini geriletmiştir. Ancak üretimin beklenenden daha yüksek oranda bir yavaşlama göstermesi, şu ana kadar uygulanan ve dar tanımlı para arzını kontrolü hedef alan para politikasını yeniden değerlendirme gereğini ortaya çıkarmıştır. Federal Reserve geçen Ekim ayında iskonto oranını yarım puan düşürerek % 9 1/2'a indirdi. Ayrıca son üç yıldır ABD politikasında

temel politika hedefi ve endikatörü olan dar tanımlı para arzı (M1) deki gelişmelere bundan böyle daha az önem verileceği, daha geniş tanımlı para arzlarındaki gelişmelerin daha yakından izleneceği belirtilmektedir. Tek bir para tanımına bağlı kalma yanılıcı kabul edilmekte (M1)'den daha geniş tanımlı parasal toplamların para politikası için daha güvenilir ve uygun bir endikatör olarak kabul edilmektedir. (Hatta, 1981'den bu yana döviz kuru, İngiltere'de para politikasının temel endikatörlerinden biri haline gelmiştir.)

Federal Reserve'in geçen aydan bu yana para politikasını gevşetme eğilimi, doları dış piyasalarda zayıflatmadığı, aksine reel olarak bu paranın 1970'lerin ikinci yarısında ulaştığı ortalama değerin % 25'in üzerinde bir seviyeyi koruduğu görülmektedir. Düşen nominal ABD faiz oranlarına rağmen, doların bu derece güçlü olmasının muhtemel sebepleri ne olabilir?

Bir kere, nominal faizler düşmüş ise de, reel faiz oranları halâ çok yüksektir. Diğer yabancı faiz oranlarındaki düşüşte doları güçlendirmektedir. Avrupa para piyasalarındaki faiz oranları şu anda bu yılın

Haziran ayına göre 1.1/2-4 puan daha düşüktür. Bunun yanında, doların güçlü oluşunun büyük ölçüde ABD ekonomi politikasına ve bu ekonominin diğer sanayileşmiş ülkelere kıyasla uzun vadedeki durumuna duyulan güvenden kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim, son zamanlarda ABD'ye olan büyük miktardaki uzun vadeli sermaye hareketi buna bir gösterge teşkil etmektedir. Doların güçlü olmasına diğer bir sebep de ABD ödemeler dengesinde carî hesabın son zamanlarda beklenenden daha iyi bir performans göstermesi ve dengeye yakın bir durumda bulunması gösterilebilir.

Petrol Fiyatlarında Kısa Vadede Düşme Bekleniyor

International Energy Agency (IEA) tarafından 1990 ve 2000 yılları için yapılan enerji ve petrol talep projeksiyonları dünya petrol piyasasındaki halen mevcut arz fazlalığının orta ve uzun vade petrol talep trendlerini gizlediğine işaret etmektedir. Bu projeksiyonlar enerji ve petrol piyasalarının 1980'lerin ortalarına kadar istikrarlı bir görünüm arz etmekle birlikte, bu yılların sonuna doğru petrol piyasasında talep baskısının artacağını göstermektedir.

Yapılan tahminler gelecek birkaç yılda gevşek enerji talebine paralel olarak, OECD petrol üretimindeki yüksek orandaki artışın OECD petrol ithal talebini düşüreceği ve bundan dolayı OECD ve diğer kalkınmakta olan ülkelerin petrol talep artışlarının kısa vadede büyük darboğazlarla karşı-

laşmadan dengelenebileceği şeklindedir. Fakat, 1980'lerin ortalarından itibaren artan dünya petrol talebi ve buna paralel olarak Kuzey Amerika, Kuzey Denizi ve Sovyetler Birliği'nde petrol üretiminin ve OECD ülkelerinden yapılan ihracatın düşmesi sonucu petrol piyasasında arz-talep dengesinin bozulacağı tahmin edilmektedir.

Diğer akaryakıtların petrole ikamesinde sağlanan kısıtlı başarı yanında eğer tahmin edilen bu gelişmeler ortaya çıkarsa, petrol fiyat hareketlerinde yüksek derecede dalgalanmalar beklenmekte olup, bozulan dengenin yeni bir petrol fiyat şoku yaratabileceğinden kuşku duyulmaktadır. Bununla beraber IEA raporu daha kısa vadede, enerji ve petrol fiyatlarının 1982 ve 1983'de önemli reel düşüşler kaydedebileceğine dikkat çekilmektedir.

IEA, dengeli bir enerji piyasasını teşvik eden birtakım enerji politikalarının halen büyük ölçüde bütün OECD ülkelerinde yürürlükte olduğunu ve son birkaç yılda gözlenen yüksek petrol fiyat artışları ile birlikte bu politikaların müsbet sonuçlar vermeye başladığı belirtmektedir.

Nitekim 1973'den beri OECD'de petrol kullanımı/Yurtiçi Gayri Safi Hasıla ve Enerji Kullanımı/Yurtiçi Gayri Safi Hasıla oranları sırasıyla % 26 ve % 16'lık bir düşme kaydetmiş, OECD petrol tüketimi 1980'de % 8 1981'de % 7'lik bir azalma göstermiştir. Bu gelişmeler neticesi OECD ülkelerinde günlük petrol tüketiminde 1979-81 yılları arasında 6 milyon varillik bir tasarruf sağlanmıştır.

Bu arada petrol ve enerji tasarrufunda sağlanan bu başarıda uygulanan enerji politikalarının katkısı yanında, değişen iklim şartlarının ve —en önemli olarak da— enerji yoğun endüstrilerin büyük oranda etkilendiği ekonomik büyüme hızındaki belirgin düşüşün önemli rol oynadığını belirtmek gerekir. Bu faktörlerin enerji problemini ortadan kaldırmaktan ziyade, bu problemin uzun dönemli karakterini gizlediğini söylemek yerinde olacaktır.

Aşağıda, talebin «Düşük ve «Yüksek» olması varsayımları ile petrol arz ve talep projeksiyonları verilmiştir. «Düşük talep» projeksiyonu, reel petrol fiyatlarının 1980-85 yılları arasında %3.3'lük bir düşüş, 1985-2000 yılları arasında da % 30'luk bir artış göstereceği, ekonomik büyümenin de 1980-

85 yılları arasında % 2.4, 1985-2000 döneminde ise % 2.7 oranında olacağı varsayımına dayanmaktadır. «Yüksek talep» projeksiyonun da ise reel petrol fiyatlarının 1980-85 yılları arasında % 3.9'luk bir düşüş gösterdiği 1985-2000 yılları arasında artmadığı ve ekonomik büyümenin 1980-85 ve 1985-2000 yılları arasında sırasıyla % 2.6 ve 3.2 oranında olacağı varsayılmıştır.

Dünya Petrol Talebi*	1980		1985		1990		2000	
	Yüksek Taleb	Düşük Taleb	Yüksek Taleb	Düşük Taleb	Yüksek Taleb	Düşük Taleb	Yüksek Taleb	Düşük Taleb
OECD	38	35	36	35	37	34	43	33
OPEC	2,9	4	4	4	6	5	9	8
OPEC dışı Ge- lişmekte olan ülkeler	2,9	9	10	9	13	11	22	17
TOPLAM	49,5	49	50	49	56	50	74	58
Dünya Petrol Arzı*	49,5	48	50	48	52	50	53	49
Talep Fazlası * (Günlük milyon varil)	—	—	—	—	4	0	21	9

Kaynak : IEA (OECD) Press Release, October

Bütçe Açıklarının Sermaye Birikimine Etkisi

Kamu maliyesi politika tartışmaları genellikle kamu bütçe açıklarının büyüklüğü üzerinde yoğunlaşmakta, fakat bu açıkların ne tür bir vade yapısında borçlanma ile finanse edilmesinin büyüme hızı ve sermaye birikimi açısından optimal olduğu üzerinde pek durulmamaktadır. Halbuki kamu açıklarının kısa, orta ya da uzun vadeli borçlanma ile finanse edilmesi fon piyasasında değişik vadelerdeki fonların bulunabilirliği ve nisbî maliyet yapısı üzerinde farklı etkiler ortaya çıkarabilmektedir.

Son yıllarda birçok Amerikan şirketinin, sermaye piyasasındaki yüksek darboğazlar sermaye bulmada karşılaşılan darboğazlar sebebiyle, büyümelerini nasıl finanse edecekleri ve ne kadar yatırım yapacakları hususunda zor seçimlerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Sermaye temininde

karşılaşılan darboğazlar ve yüksek maliyetler şirketlerin ya yatırım projelerinde kısıntıya gitmelerine veya bunları tamamen iptâl etmelerine, ya da sabit sermaye yatırımlarını kısa vade piyasadan elde edilen fonlarla finanse etme yönüne gittikleri görülmektedir. Neticede yatırım hızının ve dolayısıyla üretken sermaye birikiminin yavaşladığı, sabit sermaye yatırımlarının kısa vade bu fonlarla finanse edilmesi sonucu da şirket malî yapılarının zayıfladığı gözlemlenmektedir.

Uzun vadeli fon piyasasındaki darboğazlar ve yüksek maliyetlerin muhtelif sebepleri vardır. Son yıllarda yaşanan hızlı enflasyon, yüksek faiz oranları ve kısa vadede yüksek oranda dalgalanma gösteren tahvil fiyatları, geleneksel uzun vade fon piyasası yatırımcıları için bu piyasanın cazibesini azaltırken, kısa vadeli piyasaya fon kayışına sebep olmuştur; dolayısıyla bu piyasaya fon sunumu daralma göstermiştir. Diğer önemli bir sebep de, Hazinesin bütçe açıklarını finansmanda 1975 sonrası dönemde değişik bir politika izlemeye başlamasıdır.

1975 öncesi dönemde Hazinesin uzun vade piyasaya belirgin bir müdahalesi olmamış,

bütçe açıkları kısa vadeli piyasadan elde edilen fonlarla finanse edilme yoluna gidilmiştir. Fakat 1975'ten bu yana Hazine borç düzenleme politikasında radikal değişikliklere gitmiş, mevcut kamu borçlarının ortalama vadesini yükseltmek gayesiyle açıklarının belli bir kısmını uzun vade piyasadan elde edilen fonlarla karşılama yönüne gitmişlerdir. Dolayısıyla, hazine uzun vade fonlar için özel sektöre önemli bir rakip durumuna gelmiş bu, fon bulunabilirliğindeki darboğazları şiddetlendirirken maliyetleri de arttırıcı bir etki yapmıştır.

ABD'de özel sektör yatırımcıları tarafından tutulan ABD Hazine Tahvilleri :

VADESİ	Milyar \$		
	1975	1980	1981
1 yıldan az	30.8	67.5	80.0
1 - 5 yıl	74.7	159.6	188.4
5 - 10 yıl	16.7	41.2	50.9
10 - 20 yıl	8.5	22.3	34.1
20 yıl +	5.9	24.6	32.0

Harvard Business Review, Sep- Oct, 1982. Sadece geçen yıl Hazine'nin 10 yıldan uzun vadeli borçları \$ 14.2 milyarlık net bir

artış göstermiştir. Bu, aynı yıl bütün Amerikan özel şirketlerince ihraç edilen-çoğunluğu orta vadeli-tahvil miktarının sadece \$ 25.1 milyar olduğu hesaba katılırsa, oldukça yüksek bir rakamdır, ve bütçe açıklarının uzun vade fonları üzerinde ne denli bir talep baskısı yarattığı hususunda açık bir fikir vermektedir.

Japonyanın Denizaşırı Yatırımları

Japonya 1970'lerde denizaşırı yatırım yapan belli başlı 6 ülkeden birisi olmuştur. (ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Kanada ve Japonya) 1972 Mart'ından 1981 Martına kadar geçen 9 sene içinde Japonya'nın yaptığı denizaşırı yatırımlar 32.0 milyar dolar artarak 36.5 milyar dolara ulaşmıştır.

Japonya'nın denizaşırı yatırımlarının temelini teşkil eden imalat sanayi yatırımları da 11.3 milyar dolar artış göstermiştir. Bu da imalât sanayinin toplam yatırımlar içindeki payını % 28.0'den % 34.4'e çıkarmıştır. Diğer yandan Kimya, Demirçelik, Demirdışı metaller ve Elektrik makinelerinin

toplam yatırımlar içindeki nispi ağırlığı artarken, kereste ve kâğıt ve tekstil yatırımlarının oransal payı azalmıştır.

Yatırımların en çok Orta Doğu'da artış gösterdiği gözlenmektedir. Avrupa kıtasındaki yatırımlarda da ikinci derecede bir artış kaydedilmektedir.

1972 ve 1981 yılları arasında gözlenen bir diğer değişiklik bazı alt sektörlerde yapılan yatırımların belli bölgelerdeki yoğunluğundaki değişikliklerdir. Örneğin, Avrupa ve Kuzey Amerika'da Tekstil ve Elektrik makineleri alt sektörlerine yapılan yatırımların toplam içindeki payı sırası ile % 0.8'den % 19.5'e ve % 4.1'den % 49.9'a yükselmiştir.

Ayrıca, Asya ve Kuzey Amerika'da Demir-çelik, Demirdışı metaller ve makine imalatı alt sektörlerine yapılan yatırımlar arttırılmış, buna karşılık bu alt sektörler Orta ve Güney Amerika'da önemini kaybetmişlerdir.

Önemli bir değişiklik de Kimya alt sektöründe görülmüştür. Japonya'nın Orta Doğu'da yürüttüğü bir petrokimya projesi nedeniyle bu bölgede kimya yatırımlarına ağırlık verilmektedir.

Kaynak : Tradescope

**JAPONYA'NIN DENİZAŞIRI YATIRIMLARININ
BÖLGESEL DAĞILIMI***

Milyon \$

	Orta ve				Asya	
	Kuzey Amerika		Güney Amerika			
	1972	1981	1972	1981		
Gıda	9	210	11	134	36	148
Dokuma	7	181	67	351	161	920
Kereste	208	333	0	188	17	142
Kimya	11	243	8	501	36	721
Demirçelik,						
Demirdışı met.	1	371	98	735	40	1032
Makine	10	220	45	249	20	273
Elektrik Mak.	3	662	24	212	64	544
Ulaştırma Mak. ve gereçler	15	89	74	333	14	267
Diğer	4	119	6	79	72	524
Toplam	261	2428	333	2781	457	4571

* Değerler Mart ayı itibariyledir.

	Orta Doğu		Avrupa		Afrika		Okyanusya		Toplam	
	1972	1981	1972	1981	1972	1981	1972	1981	1972	1981
Gıda	—	0	0	43	4	8	15	44	81	587
Doküma	—	4	1	138	17	38	1	5	254	1637
Kereste	—	—	—	0	—	0	37	94	262	758
Kimya	—	944	18	105	1	14	1	99	75	2626
Demirçelik,										
Demirdışı met.	—	52	9	156	3	20	37	254	188	2619
Makine	1	10	14	120	—	—	0	22	90	894
Elektrik Mak.	2	10	1	127	1	4	3	21	98	1579
Ulaştırma Mak.										
ve gereçler	1	4	4	59	—	6	7	221	115	979
Diğer	2	39	3	97	1	6	1	30	89	894
Toplam	6	1064	56	844	27	96	102	789	1252	12573

JAPONYA'nın Denizaşırı Yatırımları
Milyor (Dolar)

Sektörler	1972 Mart	1981 Mart
İmalât	1.253	12.573
— Gıda	80	387
— Tekstil	254	1.637
— Kereste	262	758
— Kimya	76	2.626
— Demirçelik ve Demirdışı Met.	188	2.619
— Makina	91	894
Elektrik makineleri	98	1.579
— Taşıma makineleri ve gereçleri	116	979
Diğer	88	894
Tarım ve Ormancılık	69	609
Balıkçılık	39	301
Madencilik	1.355	7.071
İnşaat	40	396
Ticaret	524	5.409
Bankacılık ve Sigortacılık	376	2.426
Diğer	775	5.808
Emlâk işleri	—	962
Şirketlerin Şubeleri	50	942
Toplam	4.481	36.497

Kalkınmada Öncelikli İllerdeki Kamu Yatırımları..

Ekonomik ve Sosyal Kalkınmanın yerleşim birimleri itibariyle tüm Dünya'da dengeli gerçekleşmediği bilinmektedir. Ülkemizdeki ekonomik gelişmenin dengeli bir şekilde sağlanması gayretlerine rağmen tüm illerimizdeki gelişme farklı ölçülerde gerçekleşmiştir. Bunun sonucu; sağlıklı ve dengeli bir ekonomik politika geliştirilmesi için illerimizin sosyo-ekonomik gelişmişlikleri itibariyle kalkınmada öncelikli iller, Bakanlar Kurulu Kararnameleriyle belirlenmekte ve kamu yatırımları programlanmaktadır. Her plan döneminde, Kalkınmada Öncelikli İl Sayıları değişiklik göstermektedir.

Birinci Kalkınma Planı Döneminde (1963-1967) kalkınmada öncelikli 23 ile ait nüfusun, toplam nüfus içindeki payı (1965 nüfus sayımına göre) % 24.0, bu dönemde öncelikli illere yapılan yatırımların, toplam yatırımlar içindeki payı % 23.4 dür. (5.327 milyon TL.) Bu plan döneminde diğer illere yapılan kamu yatırımlarının payı % 76.6 ya, değeri ise (carî fiyatlarla) 17.5 milyar TL'sini bulmaktadır. Birden fazla ili kapsa-

yan yatırımların, toplam yatırımlar içindeki payı ise bu plan'da % 37.7'dir. Bu dönem içinde öncelikli illere yapılan yatırımların sektörel dağılımı ise, % 36.1 ile sağlık, % 34.6 ile Madencilik ve % 29.3 ile Enerji sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. En az yatırım yapılan sektör ise % 4.2 ile Turizmdir.

İkinci Kalkınma Planı Döneminde (1968-1972) kalkınmada öncelik verilen il sayısı 33'e çıkarken, bu illerin toplam nüfus içindeki payı % 36.9 yükselmiştir. (1970 nüfus sayımına göre). Bu dönem içinde sözkonusu illere ayrılan yatırımların, toplam kamu yatırımları içindeki payı % 21.7'e düşmüş, toplam değeri ise, 11.271 milyon TL'dir. Diğer illere yapılan kamu yatırımlarının payı % 78.3 yükselirken, değeri 40.761 milyon TL'dir. Birden fazla ili kapsayan yatırımların, toplam yatırımlar içindeki payı ise % 26.2'e düşmüştür. Öncelikli illerdeki yatırımların sektörel dağılımında ise, % 38.5 ile Enerji, % 30.7 ile Madencilik ve % 28.8'lik pay ile Tarım Sektörü önde gelmekte en az yatırımlar ise % 8.3'lik pay ile İmalat Sanayiinde görülmektedir.

Üçüncü Plan Dönemi içinde (1973-1977) ise; Kalkınmada Öncelikli il sayısı 40'a yük-

selmiş ve bu illerdeki nüfusun toplam nüfus içindeki payı % 42.4 yükselirken (1975 nüfus sayımına göre) söz konusu illere ayrılan kamu yatırımlarının, toplam yatırımlardaki payı % 32.7 yükselmiştir. Bu dönemde bu illere 65.4 milyar TL. dolaylarında yatırım programlanmıştır.

Diğer illere ise, ayrılan kamu yatırımları toplamı 134.6 milyar TL civarındadır. Plan dönemi içinde öncelikli illerdeki kamu yatırımları genellikle Madencilik, Enerji, Tarım ve Sağlık Sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Birden fazla ili kapsayan yatırımların toplam yatırım içindeki payı ise, %41.6'dır. IV Plan Döneminde (1978-1981) öncelikli il sayısı 40'ta kalmış ve bu illerin (1980 nüfus sayımına göre) toplam nüfus içindeki payı % 40.9 iken, sözkonusu illere ayrılan kamu yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı %32.2 olmuştur. Programlanan yatırımların toplam değeri ise, 290.294 milyon TL. yükselmiştir. Birden fazla ili kaplayan yatırımların genel yatırım toplamı içindeki payı ise %35.9'dur. Bu plan dönemi içinde öncelikli illerdeki kamu yatırımları dağılımı, % 52.9 ile Madencilik, %40.8 ile Tarım, %39.2 ile Enerji Sektörlerinde yoğunlaşmıştır.

Kaynak : DPT.

PLANLI DÖNEMDE KAMU PROJESİ ÖNCELİKLİ İLLER VE DİĞER

Plan Dönemleri	Ortalama İl Sayısı	(Kalkınmada önce- likli iller)		(Diğer Miktar
		Miktar	%	
I. PLAN DÖNEMİ				
(1963-1967)	(22 İL)	5.327.093	23.4	17.447.
II. PLAN DÖNEMİ				
(1968-1972)	(22 İL)	11.271.815	21.7	40.761.
III. PLAN DÖNEMİ				
(1973-1977)	(40 İL)	65.391.246	32.7	134.647.
IV. PLAN DÖNEMİ				
(1978-1981)	(40 İL)	290.294.428	33.2	593.860.

(1) Genellikle, Madencilik, Enerji, Ulaştırma, yatırımlar, birden fazla ili kapsadığı için il

Not : Dördüncü Plan dönemi içinde yer alan 1978 lere dağılımı temin edilemediği için söz konusu iki yılın hesaplamaları bu esasa göre yapılmış

RAM YATIRIMLARININ KALKINMADA LERİ ARASINDAKİ DAĞILIMI

(Cari Fiyatlarla Bin TL)

Birden fazla ili

İller)	(Toplam Yatırım)		Kapsayan Yatırımlar)		
	%	Miktar	%	(1) Miktar	G. Toplam
108	76.6	22.744.201	100.	13.805.613	36.579.814
448	78.3	52.033.263	100.	18.474.589	70.507.852
579	67.3	200.038.825	100.	142.502.268	342.541.770
771	66.8	874.155.199	100.	490.319.930	1.364.475.129

Ormanlık Sektörlerinde yoğunlaşan bu çeşitlerin payları ayrılamamıştır.

ve 1979 yıllarına ait program ödeneklerinin illerin revize program ödenekleri alınmış ve budur.

Japonyada Tropikal meyve Nasıl Pazarlanır?

1 — Japon pazarına girebilmek için ihracatçılarda önce standartlara, kurallara ve teslim tarihine kesinlikle uyması istenir. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerin dikkat edeceği bir husus, gemiyle ulaşımın program dahilinde yapılmasıdır; ancak bu yolla ithalatçının itimadı kazanılabilir.

2 — Japon tüketicisine ilginç gelecek yeni mamüller ile ambalajlama teknolojilerini geliştirmeden önce, Japon ithalatçısı ile birlikte esaslı bir araştırma yapılması tavsiye edilir.

Amerikalı ve Avrupa'lıların satın alacağı mamülün Japonya'da da alıcı bulması gerekmez.

- 3 — Tropikal meyveler için en fazla talep Haziran-Ağustos arası gibi sene ortası ile Aralık-Ocak aylarında, (yâni, sene sonu ile, yeni sene arasında) değişik bir hediye mahiyetinde görülür.
- 4 — Fazla kuvvetli bir koku ya da lezzet ortalama Japon zevkine uymaz.
- 5 — Gelişmekte olan ülkeler hedef ülkenin avantajlı pazarı ile rekâbet edebilmek için ihracat sistemini en iyi şekilde geliştirmeye çalışmalıdırlar.
- 6 — Ambalajlama ve dizayn tekniklerini geliştirmekle ihracatçılar sadece ulaşım sırasındaki zararı önlemekle kalmaz, aynı zamanda mala ek değer yaratırlar.
- 7 — İlgili konular, kaideler ve standartlar iyi öğrenilip, dikkatli bir şekilde izlenmelidir.
- 8 — Japonlar gıda maddeleri seçiminde giderek kozmopolit olmaktadır ancak bu durum geniş çaplı piyasa araştırması gereğini kuvvetlendirmektedir. Böylece cari trendi yakalayıp geliştirmek mümkün olabilir. Bir yaklaşım, ülke çapında aşağıda belirtilen noktalar da bir satış kampanyası başlatmak olabilir.
- 1 - Tropikal meyveleri: spesialite, kabul e-

den yemek okulları ile birlikte yemek dersleri organize etmek.

2 - Tropikal meyvelerin çekiciliği hakkında reklam yapmak ve magazinler aracılığıyla bu meyvelerle nasıl ilginç bir masa kurulabileceğini göstermek.

3 - Bu meyveleri takdim etmek için süpermarketler ve büyük mağazalarla özel kampanya bağlantıları yapmak.

Kaynak : Tradescope.

PART - TIME İşin Avantajları

İngiltere'de yaratılmış olan part-time iş ülkenin övünç konularından birisidir. Part-time iş daha ziyade kadınların ekonomik aktivitesi olarak düşünülmektedir ve hizmet sektörünün büyümesi ile bağdaştırılmaktadır. Bu tip çalışma iş ile boş vakti uygun bir tarzda birleştirmektedir ve hem işverenin hem de işçinin işine gelmektedir, aynı zamanda da işsizliği şu anki 3 milyon düzeyinden aşağı çekebilecek bir yöntem olarak önem kazanmaktadır.

İngiltere'de işlerin % 20'den fazlası part-time iştir ve % 85'i kadın olmak üzere 4 milyon kişi tarafından uygulanmaktadır. Bu rakam tüm AET ülkelerinde part-time çalışanların % 44'üne eşittir.

Part-time çalışanlar genellikle sağlık, eğitim ve benzeri dallarda görevli olup bu sa-

halarda çalışanların üçte birini oluşturmaktadır. Temizleyici, yiyecek servisleri gibi işlerde görevlilerden çoğu da part-time çalışmaktadır.

Son resesyona kadar part-time işler süratle çoğalmış idi. 1951'de tüm işlerin sadece % 10'u part-time iken 1961'den itibaren imalât ve ulaştırma sektörlerinde full-time çalışanların sayısı 2 milyon azalırken, part-time çalışanların sayısı 1.5 milyon artmıştır. 1971 ile 1978 arasında hizmet sanayindeki yeni işlerin üçte ikisi part-time çalışanlar tarafından kapatılmıştır. Bu tarz çalışma yaratılmamış olsaydı, işsizliğin bugün İngiltere'de 5 milyona ulaşacağı tahmin edilmekte idi.

Yaşları 25 - 54 arasında değişen evli ve genellikle çocuklu kadınlar part-time çalışanların en geniş kategorisini teşkil etmektedir. Tüm part-time çalışanların diğer altıda bir oranını emeklilik yaşını geçmişler oluştururken, tüm part-time çalışan erkeklerin üçte ikisi 60'ın üzerindedir. Evli ve çocuklu erkeklerin full-time yerine part-time seçmeleri ise nadir görülen bir durumdur.

Kaynak : Lloyds Bank Economic Bulletin

Almanya'da Çalışan Yabancı İşçiler

Eylül 1981'de Almanya'da çalışan 4.630.000 yabancı işçinin;

— 4.1 milyonu ya da % 88.6'sı Avrupa ülkelerinden (Türkiye dahil)

— 242.000'i ya da % 5.2'si Asya'dan

— 115.000'i ya da % 2.5'u Afrika'dan

— 118.000'i ya da % 2.5'u Amerika'dan (80.000'i Birleşik Amerika'dan)

— Geri kalan % 1.2'si Avustralya ya da Okyanus'taki ülkelerden gelmektedir.

Almanya'da yaşayan yabancılardan 4.1 milyon Avrupa'nının 1.6 milyonu Türk'dür. Diğer milliyetlerin sıralaması ise şöyledir :